

більшості випадків це постійна соціальна напруга або латентний конфлікт. Важливо розуміти сутність конфліктів та вміти їх розрізняти, щоб не припустити вибухонебезпечних наслідків переходу конфлікту у відкриту форму.

Список використаних джерел:

1. Вітман К. Моделі етнонаціональної політики постсоціалістичних країн / К. Вітман. – К.: Логос, 2008. – 392 с.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України.
2. Зварич І. Етнополітика в Україні: регіональний контекст / І. Зварич. – К.: Дельта, 2009. – 320 с.
3. Купін А.П. Політико-правовий аналіз проблеми реалізації громадянських прав і свобод як детермінанти модернізації політичної системи України. – Одеса: Науковий журнал «Політікус», № 4. С. 51-56.

Забіян В.В.

аспірантка,

Науковий керівник: Кушніренко В.О.

кандидат політичних наук, доцент,

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ТА ТЕОРІЯ НЕОРЕАЛІЗМУ, ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ БРІКС

У багатополлярному світі, який в рамках системного підходу представляється нам багаторівневою складною системою, міжнародне співробітництво посідає важливе місце у різноманітні діяльностей держав, що спричиняє виникнення нових форматів взаємодії між державами – міжнародні організації, міждержавні об'єднання, неформальні групи, регулярні конференції та форуми. Причиною створення міжнародних організацій державами дослідник Д. Маккензі називає бажання держав робити речі, які їм не вдалося б зробити самотійно, або попередити події, які суперечать національним інтересам держави. Жодна організація не виникає самотійно, а є створеною, підтримуваною та керованою державами, як основними акторами міжнародних відносин. [2, с. 1-8] Взаємозалежність між міжнародними організаціями, правилами та нормами, внутрішніми політиками держав та процесом прийняття рішень урядом – є популярною темою системних досліджень в політології. Від визначення структурних елементів системи належним чином – залежить успіх встановлення причинно-наслідкових зв'язків та первинності і вторинності процесів, які відбуваються. БРІКС (BRICS) – неформальний союз Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південної Америки, як формат взаємодії держав на міжнародній світовій арені має низку особливостей, які відрізняють його від

інших в рамках системи міжнародних відносин та визначають характер кооперації країн-учасниць. Неформальність даного об'єднання на перший погляд дозволяє припустити, що членство в ньому не накладає відбиток на функціонування політичних систем країн-учасниць, і, як наслідок, не впливає на прийняття рішень щодо політик, які виробляються. Проте саме у комплексі зі зверненням до неореалістичної теорії міжнародних відносин, системний підхід дозволяє показати факторність членства в БРІКС, зокрема, у виробленні зовнішньої та економічної політик країн-членів.

Дослідження БРІКС в рамках системного підходу тісно пов'язано з неореалістичною течією в теорії міжнародних відносин, адже вона якнайкраще розкриває мотиви створення організації, розташування сил всередині неї та особливості її функціонування та розвитку. Створення БРІКС на фоні економічного зростання країн-учасниць та протиставлення ними себе розвинутих країнам, є оновленням балансу сил на міжнародній арені.

Представник реалістичної течії Г. Моргентау пояснював будь-які трансформації у системі міжнародних відносин з точки зору бажання держав здобувати, нарощувати та використовувати потужність, яка відіграє центральну роль у політиці, як сфери діяльності [4]. Під потужністю мається на увазі в першу чергу військова міць. Виникнення неореалізму, як продовження ідей реалістичної течії, пов'язане з утвердженням багатопольярного світу та закінченням Холодної війни. В неореалізмі концепція потужності також має місце, проте вона може виражатися в ресурсах держави, потужній економіці, технічному прогресі, кількості населення і має певну межу, після якої надлишок потужності може мати негативні наслідки для держави [6]. Наприклад, економічна потужність накладає на держави більше фінансових зобов'язань в рамках міжнародних інституцій, а безупинне нарощування військової потужності призводить до дисбалансу економіки за рахунок фінансування неприбуткової сфери.

БРІКС є утворенням, завданням якого є сприяння розвитку економічного потенціалу країн-учасниць та країн, що розвиваються. Створення фінансових інституцій в рамках БРІКС та підписання низки договорів свідчить про те, що дана організація є підсистемою, яка є комбінацією головних елементів міжнародних відносин – держав. Дослідження багаторівневих структур є основою для розкриття характеру та суті міжнародних відносин для неореалістів, адже формат структури визначається розподілом потужності між її елементами. Велика кількість потужності є відмінною ознакою великих держав на світовій арені [5, с. 21-37]. Від надання чіткого визначення БРІКС, як союзу держав зі зростаючою потужністю є важливим для подальшого аналізу зв'язків, трансформацій та структури системи міжнародних відносин.

Момент протиставлення країнами БРІКС себе західним розвинутих державам можна простежити через те, яке місце посідали Бразилія, Росія, Індія та Китай у таких організаціях як Міжнародний Валютний Фонд або Світовий Банк на момент стрімкого прориву в їх економіках, а також враховуючи цивілізаційні відмінності. Даний факт також вписується в неореалістичну теорію в плані виникнення міжнародних організацій та мотивів держав при їх створенні.

Неореаліст Д. Гріко стверджував, прагнення держав закріпити свій статус та позиції на міжнародній арені призводить до того, що кожний актор у системі міжнародних відносин відчуває конкуренцію, яка може перерости у ворожнечу. При цьому можливою стає ситуація, коли держави відмовляються від успішного міжнародного співробітництва, якщо воно дозволяє іншим державам покращити своє положення у системі міжнародних відносин [1, с. 485-507]. Формат БРІКС дозволяє державам-членам зберігати відносну незалежність від даного об'єднання, при цьому перебуваючи в умовній зоні комфорту разом з своїми союзниками, конкуренція між якими не має явного характеру. Така взаємодія може бути розглянута з точки зору теорії Д. Мірсхаймера про те, що міжнародні організації існують як майданчики для вироблення відносин між конкуруючими державами і не є основними учасниками міжнародних відносин, а є відображенням розстановки сил на світовій арені [3, с. 5-49]. В рамках БРІКС конкуренцію можна спостерігати між двома стрімко зростаючими економіками – Китаєм та Індією, які також мають напружену ситуацію на кордоні, а також між Росією та Бразилією, як власниками великої кількості природних ресурсів та цінної сировини. Більш глибокий аналіз двосторонніх відносин між учасниками БРІКС може показати, що посилення співпраці між державами за певними напрямками балансує з наявністю протиріч, які потребують врегулювання. В цьому плані неформальність союзу БРІКС є привабливою для країн і дозволяє прагматично втілювати свої економічні та зовнішньополітичні амбіції.

Системний підхід у дослідженні діяльності БРІКС та відносин країн-учасниць дозволяє виявити ознаки факторності членства не залежно від того, на скільки формальними є домовленості між елементами цієї підсистеми міжнародних відносин. Неформальність об'єднання БРІКС, з точки зору теорії неореалізму, пояснюється як перевага для країн-учасниць у спробах реалізувати свої зовнішньополітичні плани через економічну перевагу, яка дозволяє отримати більше впливу на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Grieco J.M. Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism // *International Organization*. – Vol. 42, № 3. – 1988. – Pp. 485-507.
2. Mackenzie D. A World Beyond Borders: An Introduction to the History of International Organizations // University of Toronto Press, 2010. – Pp. 1-8.
3. Mearsheimer J.J. The False Promise of International Institutions // *International Security*. – Vol. 19, № 3. – 1995. – Pp. 5-49.
4. Morgenthau H. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* / H. Morgenthau. – N. Y : Alfred A. Knopf, 1978. – 550 p.
5. Waltz K. Realist Thought and Neorealist Theory / Kenneth Waltz // *Journal of International Affairs*. – 1990. – Vol. 44. – No 1. – Pp. 21-37.
6. Waltz K. The Origins of War in Neorealist Theory // Kenneth Waltz // *Journal of Interdisciplinary History*. – 1988. – Vol. 18. – No 4. – 616 p.